

О МУЗИЧКОЈ ДРУЖИНИ ЗА КАРАЂОРЂЕВ РАТНИ ЛОГОР

Опште је познато да музика и песма благотворно делују на људска осећања. Оне разведравају и бодре, разбијене ратнике окупљају и збијају у чвршће редове, јачају, одушевљавају и распаљују на јуначка дела.

Зна се да је Филип Вишњић, слепи гуслар, боравио у логору свога земљака Стојана Чупића, а ишао је и у друге логоре наших војвода западне Србије. Он је у опседнутој Лозници својом песмом уз гусле одушевљавао борце на јуначку одбрану од Турака. На Крајини је Хајдук Вељко имао своју дружину свирача, која га је свирком и песмом распаљивала на јуначке подвиге, а исто тако га са њих дочекивала.

У доба Првог српског устанка војне старешине су, по свој прилици, тражиле од Милоша Урошевића, по рођењу Србијанца, иначе земунског трговца који им је лиферовао оружје, муницију, храну и друге ратне потребе, да им набави и пребаци десетак људи-свирача.

Како је Милош имао веза с дубоком позадином чак до Беча, он је половином маја 1805 године био у Шопрону (Oedenburg) у северозападној Мађарској, где је разговарао и уговорио с Францом Садлоом, музичарем, који је свирао у капели Лудвига Гаснера, директора градске музике, да нађе још петорицу спремних музичара па да, као њихов капелник, дође с њима у Земун да му свирају. Садло се латио посла, путовао у Беч и писао у Кенигрец те ангажовао људе, а Милош Урошевић, пошто се повратио у Земун и вероватно известио о томе српске старешине у топчидерском логору, написао и послао Садлоу ово немачко писмо које у српском преводу гласи:

Драги господине Франце,

Одавде Вас извештавам, после нашег договора и мог обећања, о ономе о чему је међу нама била реч. Тако Вам, драги пријатељу, овде не пишем много, него места отидите у Беч моје комисионеру господину Науму Малави па ћете одмах исплатити све инструменте и оног часа (их) експедирати. Чим будете готови у Бечу, одмах се вратите у Шопрон, па ту без задржавања са свом шесторицом (петорицом) Ваших људи узмите кола и у име Божије дођите мени у Земун. Тако ћете из Шопрона прво поћи у Раб, а одатле у Стони Београд, оданде у Сесарт, а из њега у Осек, одакле ћете у Митровицу, а отуд у Земун и у њему ћете се распитати за мене, само један сат пре, драги пријатељу. Затражите од г(осподина) Предела, мога газде (Hausherr), 150 ф. за ваши путни трошак, за које сам му писао да вам да. Само (у Шопрону) немојте ником ништа рећи, него одмах даље и брзо (за Земун), где ћу вас сваког дана очекивати. Будите без бриге. О вама ће моја брига да буде. И тамо (путем?) ником ништа не казујте куда идете, а ја остајем Ваш најискренији пријатељ

Милош Урошевић

Земун, 6-ог јуна 1805 год.

Сваки од вас шесторице мора да има своју сведоцбу (уверење) или атестат и да то собом донесе, а (ако вас питају) реците да ћете своју срећу покушати наћи даље (негде у свету). Морате да узмете двоја кола и да у њих седнете по тројица. Кад будете дошли у последње село до Земуна, останите у том селу (које се зове Бата(ј)ница и пошаљите (кога) по мене.¹

(На полеђини:)

Господину Францу Садлу

да се преда у Шопрону.

¹ Државни архив Београда (АГБ), Земунски магистрат (ЗМ), 1805, Ј. 1530.

У међувремену је 21 јуна стигла у Земун једна претставка српских војвода из Јагодине од 18 јуна 1805 године, у којој се моли Ценејин, командант Славонске генералне команде у Петроварадину, између осталог и за дозволу да десеторица јако потребних људи пређу у Србију, а Милош Урошевић, Димитрије Марковић и Драгутин Милутиновић могу рећи који су то људи.²

Кад је Томерлин, пуковник Војне команде у Земуну, то видео, одмах је позвао Милоша Урошевића и овај је у вези тога изјавио да Србијанци траже десетак људи-свирача („које би Карађорђе употребио као свираче“), па је запитао да ли би смео да крадом пребаци у Србију неколико Цигана музиканата.³

Томерлин је 22 јуна послао поменути претставку Ценејину, а овај је експедирао Дворском ратном савету у Беч и отуд је већ 28 јуна 1805 године стигао одговор, што се тиче горњег питања:

Ако дванаест Цигана, снабдевени по потребним пасошима, хоће да иду у Турску,... нека их Ценејин пусти да пређу. — Непознато нам је да ли су ови Цигани пребачени.⁴

Кад је Садло дошао с дружином у Земун и нашао Милоша Урошевића, он је тек тада са запрепашћењем дознао да га Милош није позвао за себе, како је било уговорено, него за Карађорђа и српски ратни логор и то да их тајно пребаци у Србију, њима потпуно непознату земљу. Садло је, напослетку, пристао да пређе с капелом у Србију, али са знањем и одобрењем Славонске генералне команде и под њеном заштитом, нашто Милош никако није пристао. Због тога је дошло међу њима до спора и Садло је написао и поднео Магистрату ову претставку:

Славни Магистрате!

Овдашњи трговац г. Милош Урошевић предложио ми је око отприлике 15 маја ове године у Шопрону (Oedenburg) где сам као музичар био упуслен код г. Лудвига Гаснера,

директора (диригента) градске музике, а у присуству Матије Дубеца, који је исто тако онде био на служби као музичар, да напустим своју ондашњу службу и да нађем пет других спремних музичара па да с том дружином (капелом) чији би капелник био ја, дођем за њим овамо у Земун на његов трошак и да ступим у његову службу. Обећао је сваком храну, стан и месечно по 15 форината поред разне узгредне зараде до које бисмо овде имали прилику да дођемо. Такође ми је изјавио да хоће да нам набави нове потребне инструменте: стога би било потребно да своје сопствене инструменте продамо да не отежавамо свој пут непотребним пртљагом.

Пошто ми се свидела та понуда, ја сам прво ангажовао (погодио) горе поменутог Матију Дубеца кога је сам Милош Урошевић наговарао да не треба да се предомисља да своју службу напусти, јер би му све било богато накнађено, а који је, сем тога што је имао штету при продаји својих инструмената, морао платити из свог џепа још 40 форината за једног другог на своје место зато што му погођена служба још није била истекла.

Даље, путовао сам у Беч и погодио (ангажовао) Антона Ружичку и Франца Патека, који су свирали у капели капелника Милера; писао сам у Ајзеништат и ангажовао Јохана Фрка који је био упуслен код г. Леополда, директора музике. Напослетку сам писао чак у Кенигрец у Чешкој и ангажовао Антона Васермандела који је свирао у капели онамошњег (ондашњег) надбискупа г. грофа фон Траутмансдорфа.

Кад смо се били сви окупили добио сам од г. Милоша Урошевића овде приложено писмо чијег сам се упутства тачно придржавао. Али, кад смо отприлике пре четрнаест дана овде дошли, дознали смо на своје највеће изненађење да нас г. Милош Урошевић није погодио (примио) за себе него за српског врховног војводу Ђорђа (Црног) Черног, о коме ми у Шопрону није био ниједну реч казао. Како (пошто) нисмо ни појма имали о правој нарави тога врховног војводе и српског народа и уопште њиховог начина живота, ми нисмо били противу тога ангажмана, само смо хтели да пређемо с дозволом и под заштитом високе Генералне команде и с потребним

² Др А. Ивић, Списи бечких архива о Првом српском устанку, Београд 1936, књ. II, 130.

³ Ibid., 134.

⁴ Ibid., 287.

обезбеђењем. Ама г. Милош Урошевић није хтео да нам то издејствује. А ми смо још дознали, на наше највеће запрепаићење, да је он имао намеру да нас некако крадом пребаца преко. Сад, пак, знамо да ми уопште нисмо за српски логор, јер заиста ни врховни војед ни остале српске војводе не би уживали у нашој музици.

Нека славни Магистрат изволи увидети колико смо јако преварени. Ми смо напустили своја стална пословна места (ангажмане), продали смо своје инструменте, дошли смо овде за г. Милоша Урошевића који нас је погодио (узео), а сад нам вели да му нисмо потребни и да бисмо могли да отпунујемо кудгод бисмо хтели; од данас нам више не даје чак ни храну и хоће да нас се отараси (решти) с 260 форината отштете. Славни Магистрат ће сам проценити (просудити) да нам је немогуће да се с тим задовољимо, јер нам већ досадашња плата износи 180 фор., а ми нисмо у стању и немогуће нам је да свој повратак за Беч намиримо за 80 фор., према томе, дотични (Милош Урошевић) нам не даје ништа на име узгредне зараде коју бисмо за време овог лепог годишњег доба могли добити да смо остали на својим ранијим местима.

Од 260 фор., мучно да бисмо коју крајцару донели у Беч, а од чега бисмо опет набавили инструменте да бисмо даље зарађивали своју кору хлеба? Стога мислимо да нећемо ни најмање прекорачити границу правичности, ако од инструмената г. Милоша Урошевића потражимо толико колико је потребно за једну потпуну музичку хармонијску целину (капелу?) и 500 фор. за осталу отштету, па најпокорније молимо славни Магистрат да изволи г. Милоша Урошевића склонити на леп начин да нам даље не одбија (да исплати) ону несумњиво праведну отштету.

Земун, 30 јуна 1805.

Франц Антон Садло,
капелник⁵

Лично саставио (ову
претставку)

Земун, 31 јула 1805.

Музичка компанија (капела)

Франца Антона Садла и Милош Урошевић излазе пред Магистрат и склапају следеће поравнање:

Милош Урошевић се обавезује да горепоменутој Музичкој компанији (капели) плати у готову 400 фр. зато што јој је узалуд поручио да дође, а није јој набавио посао, чиме се Компанија задовољава и ради потврде потписује записник.

Хаџић, први синдик

Вуши, синдик

Старачек, већник

Либорио, већник

Милош Урошевић
Франц Антон Садло,
капелник⁶

После овога поравнања није се цела дружина вратила натраг одакле је дошла. Матија Дубец је остао у Земуну као учитељ певања и музике, а Антон Ватермандел и Франц Патек су прешли у Панчево.

Концем августа 1806 године дошли су у Земунски магистрат земунски грађани: А. Ниче, виши учитељ, Аманд Шнелер, кројач, Антон Бергер, Венцел Домпши, општински одборник, и Андрија Чоклић, црквени тотор, па замолили да се Матија Дубец, „овдашњи учитељ певања и музике“, постави за директора градских музиканата пошто такав не постоји а на кога ће бити упућени по потреби у црквеној музици, а музикантима да се нареди „да слушају његова наређења у цркви и на другим јавним свечаностима“. Даље су замолили да се још двојица музичара који се налазе у Панчеву — Антон Ватермандел и Франц Патек — и који хоће да дођу у ову дружину, позову у Земун и ту им се дозволи боравак. Почетком септембра то је питање решено по жељи земунских грађана.⁷

Матија Дубец је остао у Земуну и 1811 године поднео молбу за једно редовно учитељско место у њему. Почетком 1813 године био је чак постављен за штапског учитеља Шајкашког батаљона у Тителу, где би имао да врши и дужност вишег учитеља, али он није хтео то да прими, него се задовољио местом нижег учитеља у Земуну.⁸

⁵ АГБ, ЗМ, 1805, Ј. 1530.

⁶ Ibid.

⁷ АГБ, ЗМ, 1806, П. 596.

⁸ АГБ, ЗМ, 1813, П. 1092.

UNE COMPAGNIE DE MUSICIENS ENGAGÉE POUR LE CAMP DE GUERRE DE KARAGEORGES

T. ILIĆ

Pendant la Première insurrection serbe, les voïvodes serbes ont probablement prié Miloš Urošević, commerçant de Zemun, qui leur livrait les munitions et autre matériel de guerre, qu'il trouve quelque part dans les pays de la monarchie habsbourtienne des musiciens et qu'il les fasse passer en Serbie.

Miloš, qui avait des connaissances et des relations partout jusqu'à Vienne, alla vers le milieu du mois de mai 1805 à Sopron, en Hongrie nord-occidentale, et là il fit un contrat avec Franz Sadlo, musicien de l'orchestre de Ludwig Gasner, chef de la musique municipale; par ce contrat Sadlo était obligé de trouver encore cinq autres bons musiciens et de venir avec eux comme leur chef à Zemun pour y jouer chez Urošević.

Sadlo engagea tout de suite Mathieu Dubec, son camarade, musicien de l'orchestre à Sopron, ensuite il partit à Vienne et là il engagea Anton Ružička et Franz Patek, musiciens de l'orchestre de Müller, Jean Frk, membre de l'orchestre de Leopold, chef d'orchestre à Eisenstadt (Kis Marton, dans la joupantie de Sopron) et, finalement, Anton

Wassermannel, membre de l'orchestre de l'archevêque comte von Trautmannsdorf à Koenigsretz en Bohême.

Lorsque Sadlo, en suivant les instructions que lui avait données M. Urošević dans sa lettre du 6 juin 1805, arriva vers la mi-juin à Zemun avec toute sa compagnie, il y apprit, à sa grande surprise, que M. Urošević ne l'avait pas engagé pour lui-même, mais pour Karageorges, commandant serbe en chef, et qu'il voulait le faire passer en cachette avec ses camarades en Serbie. Après bien des protestations et des refus, Sadlo accepta finalement de passer en Serbie avec sa compagnie, mais avec la permission et sous la protection du Commandement général de Slavonie. Urošević n'en voulut rien entendre et un procès fut engagé devant la Magistrature de Zemun. Finalement, le 31 juillet 1805, Miloš Urošević consentit devant la Magistrature de payer à Sadlo 400 florins comme indemnité pour le voyage et pour la perte de temps. Avec deux de ses camarades Sadlo retourna chez lui, Dubec resta à Zemun comme maître de musique et de chant, tandis que Wassermannel et Patek partirent à Pančevo.